

Dewarim | Kan het je wat schelen?

Drie verzen die allemaal beginnen met 'Hoe is het mogelijk dat...'. Is dit toeval, of zit er meer achter? Alle drie zijn opmerkingen over onverschilligheid en de uiteindelijke gevolgen daarvan. Als het niemand wat kan schelen, dan is verwoesting nabij. Zoals de laconieke houding die geleid heeft tot de totale verwoesting van de Tempel in de tijd van Yirmiyahoe.

”**איכה** אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם

“**Hoe kan het zijn** dat ik jullie moeilijkheden en jullie last en jullie ruzie alleen zal dragen?” (Dewarim 1-12) zegt Moshe.

”**איכה** היתה לזונה קריה נאמנה מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים

“**Hoe kan het zijn** dat een trouwe stad (Yerushalayim), vol met gerechtigheid, waar rechtschapenheid in overnachtte, een prostituee is geworden en nu zijn er moordenaars?” Yeshayahoe (1-21)

איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס

“**Hoe kan het zijn** dat de stad, ooit vol met volk alleen zat? Ze is als een weduwe geworden. Ze was zo groot in de ogen van de volkeren, een prinses in de provinciën. Ze is schatplichtig geworden.” Eecha (1-1, geschreven door Yirmiyahoe)

Drie verzen en allemaal beginnen ze met het woord **איכה**(eecha) dat vertaald wordt met:

“Hoe?” of “Helaas!”, “Hoe kan het zijn?” of “Hoe is het mogelijk?”

Drie keer dezelfde uitdrukking gezegd door drie van de grootste leiders en profeten: Moshe vlak voor zijn sterven in het jaar 2488. Yeshayahoe, zeven eeuwen later, die constateerde hoe het spirituele niveau van het Joodse volk afgezakt was. Tenslotte Yirmijahoe nog eens twee eeuwen verder, die de verwoesting van Yerushalayim voorspelde.

Geen toeval

Natuurlijk is het geen toeval dat deze profeten dezelfde uitdrukking, איכה, "hoe is het mogelijk" gebruikten. Het thema dat door alle drie aangekaart werd heeft een gemeenschappelijk aspect. Vandaar dat dezelfde uitdrukking van toepassing is. Niet alleen dat, maar de ene איכה(eecha) heeft tot de volgende איכה(eecha) geleid.

Nog meer, alle drie איכה worden deze week voorgelezen.

- De eerste uit de Torah rol op Shabbat, in **hoofdstuk 1** van Parashat Dewarim.
- De tweede als Haftara, dwz op dezelfde shabbat na het lezen uit de Torah, lezen wij Yirmijahoe **hoofdstuk 1**.
- De derde op Tisha Beaw, een vastendag wanneer wij de verwoesting van de Tempel herdenken, lezen we Yirmijahoe **hoofdstuk 1**.

Maar wat is het verband tussen deze drie periodes? Op het eerste gezicht lijkt er juist geen gemeenschappelijk thema te zijn tussen deze drie tijdperken.

1) In de tijd van Moshe was Israël in volle glorie, een sterk spiritueel volk, dat nauw verbonden was met de Schepper en nog eens angst aanjaagden bij alle andere volkeren in de regio.

2) In de tijd van Jeshajahoe, daarentegen, was de hoge morele standaard van Israël zo vreselijk afgezakt. Daar jammerde de profeet Jeshajahoe over, hoe Israël gelijk een prostituee zijn eigen ethiek had verwaarloosd.

3) Tenslotte werd in de tijd van Yirmijahoe de Tempel verwoest. De spirituele kerncentrale van het joodse volk en van de hele wereld werd van ons weggenomen.

De Midrash vertelt ons dat je het zou kunnen vergelijken met een belangrijke dame die drie verschillende vriendinnen had. De ene vriendin was met haar in een tijd van vrede en geluk (de tijd van Moshe toen het Joodse volk sterk stond). De tweede vergezelde haar in een tijd van roekeloosheid (wanneer criminaliteit en immorele praktijken in

Yerushalayim de norm werden). De derde was bij haar wanneer zij zich moest schamen (de tijd dat Yerushalayim verwoest werd).

Alleen

We kunnen de uitdrukking “Hoe is het mogelijk” begrijpen omdat immorele praktijken uiteindelijk tot de verwoesting van het heiligdom hebben geleid. Maar waarom jammert Moshe en gebruikt hij het woord **איכה** (eecha) terwijl Israël in die periode in volle glorie verkeerde? Het Joodse volk stond toen op het punt om het Heilige Land in te trekken. De ene vijand na de andere werd verpletterd. De grootste en machtigste legers in de wereld waren als sneeuw voor de zon verdwenen! Zelfs de spirituele vijanden, Midian en Bilam werden uitgeschakeld. Waar jammert Moshe over?

Één woord valt op in zijn betoog: לבדי alleen. In mijn eentje heb ik de zorgen, de moeilijkheden en de ruzies opgelost. Ja, het hele volk is geweldig. Drie boeken van De heilige Torah zijn geweid aan het beschrijven van de perikelen van dit volk, zo speciaal is het! En toch, wie heeft zich echt om dit volk bekommerd? Wie was bereid om zich in te zetten tot het einde toe? Wie heeft niet alleen hulp geboden en vergaderd, maar ook echt meegedaan tot het probleem opgelost was? Wie was zo geraakt dat hij er 's nachts niet van kon slapen? Dat was er maar eentje en dat was Moshe. “Alleen” jammert Moshe.

Was de werkdruk hem te zwaar? Had hij behoefte aan vakantie? Nee.

Apathisch toekijken

Wat Moshe probeerde toe te lichten is dat er in een gezonde maatschappij niet zo veel slechte mensen zijn. De meeste individuen zijn eerlijk en oprecht. Toch ontwikkelt en groeit het kwaad en wordt uiteindelijk een nationaal probleem. Het leidt tot totale verwoesting.

Waarom? Omdat toen het een beetje misging, niemand adequaat en afdoende opgetreden is. Natuurlijk heeft men met een demonstratie meegelopen, een petitie getekend, een whatsapp doorgestuurd en 10 euro overgemaakt. Maar daarna heeft niemand gekeken of het probleem opgelost was.

Toen de nazi's het Sudetenland annexeerden bleven de wereldleiders stil. Laten we hier geen gedoe van maken en de boel op de spits drijven, dacht men. Uiteindelijk heeft deze apathie geleid tot de verwoesting van Europa en miljoenen doden.

Op het moment dat een Egyptenaar één Jood slaat en Moshe dat ziet, staat er: “Hij keek alle kanten op en hij zag dat er geen man was, en toen sloeg hij de

Egyptenaar en verstopte hem in het zand.” (Shemot 2-12) Er was ‘’geen man’’ staat er in het vers. Maar er stonden wel degelijk mensen om Moshe heen toen hij toesloeg. Dat weten wij omdat de volgende dag iedereen wist wat er gebeurd was en zijn moord doorgeklikt werd aan Farao. Hierdoor moest Moshe, die als kind in het paleis van Farao was opgegroeid Egypte ontvluchten. Wat betekent dan dat er ‘...geen man...’ was?

Moshe zag niemand die op eigen risico het kwaad wilde stoppen. En als iedereen apathisch toe zit te kijken dan gaat het het kwaad **איכה** ‘‘helaas’’ echt niet vanzelf weg.

איכה ‘‘Helaas’’, hoe kan het zijn? Hoe is het mogelijk dat ik er alleen voor sta. Iedereen vindt het erg dat een Joodse slaaf vermoord wordt, vreselijk zelfs, maar men draait zich om en gaat door met zijn dagelijkse beslommeringen.

40 woestijnjaren

Deze week beginnen wij met Parashat Dewarim aan het laatste van de vijf boeken van de Torah. Alle woestijnperikelen zijn over. Het Joodse volk staat aan de oostzijde van de Jordaan, klaar om Israël binnen te trekken. Het Joodse volk wel, Moshe niet. Hij sterft buiten Israël en Yehoshua neemt de leiding over. Maar nog even is Moshe aan het woord. Nog even herhaalt hij voor zijn sterven wat er allemaal gebeurd is in de laatste 40 woestijnjaren. En dat is de inhoud van het hele vijfde boek, Dewarim. Het is de nalatenschap van Moshe, een soort testament opgedragen aan het Joodse volk, zijn volk, nog aan de oostelijke oever van de Jordaan.

En hoe begint het? Met een zucht van Moshe in het eerste hoofdstuk: ‘**איכה, hoe kan het zijn** dat ik alleen jullie moeilijkheden en jullie last en jullie ruzie zal dragen?’’ Natuurlijk was het Joodse volk lastig onderweg, gelijk de kinderen op de achterbank onderweg naar Spanje. Wat is er toch een hoop geklaag en ruzie geweest!

Als het al zo is dat Moshe de laatste 40 jaar wil samenvatten, waarom niet de meest opvallende punten benoemen: het maken van het gouden kalf of het versturen van de verspieters? Maar Moshe benadrukt hier een ander aspect; het probleem was, dat er maar eentje was, **לבדי** die zich zorgen bleef maken, ook al had hij alles al geprobeerd. Gelijk het verschil tussen een werknemer die consciëntieus zijn werk doet waarna hij om 5 uur huiswaarts keert. Ook voor de baas is het 5 uur, maar die gaat pas naar huis als alles af is, dat niet tot morgen kan wachten.

Als er zich een probleem voordoet en je ligt er niet wakker van, dan heb je geen eindverantwoordelijkheid. Als het mis gaat en je hebt alles gedaan wat je maar kon en het is toch niet gelukt en je hebt daar vrede mee dan ontbreekt er iets. לְבַדִּי, er alleen voor staan is het probleem. Hoe is het mogelijk dat Moshe er “alleen” voor stond?

In een maatschappij gedragen de meeste mensen zich redelijk. Er zijn maar enkelen die de boel verstoren en grenzen overschrijden. Het grootste probleem is dat iedereen dit in wezen toelaat, waardoor het probleem verergert. Het begint met apathie in een tijd waar alles min of meer goed gaat, zoals in de generatie van Moshe. Het eindigt met de woorden van Yeshayahoe: *Hoe kan het zijn dat Yerushalayim, de stad van vrede, veranderd is in een prostituee, een vrouw die zichzelf verkocht heeft?*"

Laat zien dat het je wel iets kan schelen

We zijn nu inmiddels een hele stap verder dan in de tijd van Moshe. De apathie die na Moshe's overlijden nog 700 jaar lang doorwoekerde, had zich helaas ontwikkeld tot een nationaal probleem. Yeshayahu kondigt de noodtoestand af. Wat is een prostituee? Het is een dame die onverschillig is over zichzelf. Ze doet zelfs actief mee aan het feit dat ze niets waard is. Ze laat zichzelf als object gebruiken. Ze is apathisch ten aanzien van haar eigen leven, haar eigen lichaam, haar waardigheid en zelfrespect. Niet alleen kan het probleem van een ander haar niets schelen, maar ze is ook nog eens ongeïnteresseerd in haar eigen jammerlijke toestand en situatie. En als het niemand wat kan schelen, als je eigen bestaansrecht geen belang meer heeft, dan is de verwoesting nabij. Daar jammert Yirmiyahoe twee eeuwen later over, wanneer hij helaas (אֵיכָה) de verwoesting van Yerushalayim moet profeteren. De ene “helaas” heeft tot de andere “helaas” geleid...

In de tijd van Moshe heeft gebrek aan interesse voor de misères van een ander geleid tot apathie ten opzichte van de eigen noodtoestand in de tijd van Yeshayahoe. Uiteindelijk heeft deze laconieke houding geleid tot de totale verwoesting van de Tempel in de tijd van Yirmiyahoe. Alle drie de opmerkingen van “helaas” blijken intrinsiek met elkaar verbonden. Alle drie zijn opmerkingen over onverschilligheid en de uiteindelijke gevolgen daarvan.

Wij bevinden ons nu in een 3 weken rouwperiode voor de verwoesting van de eerste en tweede Tempel. Mogen deze dagen van rouw veranderen in dagen van vreugde en verlossing. Mogen wij actief meedoen aan de herbouw van het jodendom, bij onszelf, ons gezin en onze gemeentes. Iedereen kan iets geven, een helpende hand, een donatie, een klusje of een bezoek aan een bejaarde. Zo dragen wij ons steentje bij aan de herbouw van de Tempel in Yerushalayim. Ga ervoor en ga vooral door totdat je het probleem opgelost hebt. Vergader iets minder en

voer iets meer uit, laat zien dat het je wél iets kan schelen. Zorg ervoor dat de spirituele leiders er niet alleen voor staan. Steun, help en bemoei je met de noodtoestand van een ander. Zo bescherm je uiteindelijk jezelf en de wereld om je heen. Zo bouw je een speciale plek in Yerushalayim waar G-d zich in volle glorie zal openbaren, spoedig in onze tijden.

Amen en shabbat shalom!

Bracha Heintz

*Gebaseerd op lessen artikel van Rav YY Jacobson.
Laat het mij weten indien U deze artikelen niet wenst te ontvangen.
Vragen en kritiek zijn zeer welkom!*

Help mee om de continuïteit van deze artikelen te waarborgen. Door te sponsoren word je een actieve partner en steun je ook verdere activiteiten! Doneren kan hier op chabadutrecht.nl/doneren.

Beeld: chabad.org